

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ «КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ
ІНСТИТУТ ІМЕНІ ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»**

УНІВЕРСИТЕТСКА ОСВІТА

**Навчально-методичний посібник до вивчення дисципліни для студентів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 073
«Менеджмент», що навчаються за освітньо-професійною програмою
«Менеджмент і бізнес-адміністрування»**

Рекомендовано Методичною радою

КПІ ім. Ігоря Сікорського

Київ – 2021

Університетська освіта: навчально-методичний посібник до вивчення дисципліни для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент», що навчаються за освітньо-професійною програмою «Менеджмент і бізнес-адміністрування». Укладачі С. В. Салоїд, Ю. П. Воржакова. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 37 с.

УНІВЕРСИТЕТСЬКА ОСВІТА

Навчально-методичний посібник
до вивчення дисципліни
для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої
освіти спеціальності 073 «Менеджмент»,
що навчаються за освітньо-професійною програмою
«Менеджмент і бізнес-адміністрування»

Рекомендовано Методичною радою КПІ ім. Ігоря Сікорського
(протокол №6 від 25.02.2021 р.)
за поданням Вченої ради факультету менеджменту та маркетингу
(протокол №6 від 25.01.2021 р.)

Укладачі: С. В. Салоїд, кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту,
КПІ ім. Ігоря Сікорського

Ю. П. Воржакова, кандидат економічних наук, асистент кафедри менеджменту, КПІ
ім. Ігоря Сікорського

Рецензент: С. В. Войтко, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри
міжнародної економіки, КПІ ім. Ігоря Сікорського

За редакцією укладача

Комп'ютерний набір: Ю. П. Воржакова

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
I. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН.....	5
II. ТИПОВА ПРОГРАМА ДИЦИПЛІНИ.....	6
III. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ТЕМ ДИСЦИПЛІНИ.....	11
IV. ОРІЄНТОВАНА ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	13
V. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ	16
V. 1. Питання для самостійного опрацювання тем дисципліни	16
V. 2. Індивідуальне завдання (реферат)	18
VI. КРИТЕРІЇ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПОТОЧНОГО, ПРОМІЖНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ.....	20
VII. ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК	23
VIII. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	30
VIII. 1. Основна література	30
VIII. 2. Додаткова література	32

ВСТУП

Відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів з менеджменту на факультеті менеджменту та маркетингу Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» кредитний модуль «Університетська освіта» належить до циклу загальної підготовки та є нормативним компонентом програми.

Кредитний модуль «Університетська освіта» викладається у 1-му семестрі на початку циклу підготовки бакалаврів, та базується на філософських навчальних дисциплінах. Статус навчальна дисципліна має обов'язкової. За обсягом навчальна дисципліна має 3 кредити ЄКТС.

Метою викладання кредитного модуля є формування у студентів таких здатностей:

ЗК 1 – здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

ЗК 9 – здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Після засвоєння кредитного модуля студенти мають продемонструвати результати навчання у формі таких знань (ЗН) та умінь (УМ):

ЗН 1 – своїх прав і обов'язків як члена суспільства, усвідомлення цінностей громадянського суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

УМ 1 – зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя;

УМ 8 – демонструвати здатність діяти соціально відповідально та громадсько-свідомо на основі етичних міркувань (мотивів), повагу до різноманітності та міжкультурності.

І. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

<i>Назва розділів, тем</i>	<i>Кількість годин</i>			
	<i>Всього</i>	<i>у тому числі</i>		
		<i>Лекції</i>	<i>Практичні заняття</i>	<i>СРС</i>
<i>Тема 1. Вища освіта в Україні у контексті Болонського процесу. Державний стандарт вищої освіти в Україні</i>	8	1	2	5
<i>Тема 2. Організація навчального та виховного процесу у ВНЗ та на факультеті. Студентське самоврядування</i>	9	1	2	6
<i>Тема 3. Історія і традиції ВНЗ</i>	9	1	2	6
<i>Тема 4. Професія «менеджер»: зміст, характер та сфера майбутньої професійної діяльності. Галузева специфіка змісту підготовки менеджерів у ВНЗ</i>	9	1	2	6
<i>Тема 5. Роль випускової кафедри в підготовці фахівців</i>	9	1	2	6
<i>Тема 6. Інформаційно-методичне забезпечення навчального процесу ВНЗ</i>	8	1	1	6
<i>Тема 7. Досвід роботи підприємств різних форм власності та організаційно-правових форм господарювання в сучасних умовах</i>	8	1	1	6
<i>Тема 8. Роль менеджера у підвищенні соціально-економічної ефективності функціонування сучасних підприємств</i>	8	1	1	6
<i>Тема 9. Професійне самовизначення студента</i>	8	1	1	6
<i>Модульна контрольна робота</i>	6		2	4
<i>Залікова контрольна робота</i>	6		2	4
<i>Реферат</i>	2			2
Всього	90	9	18	63

II. ТИПОВА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА 1. Вища освіта в Україні у контексті Болонського процесу. Державний стандарт вищої освіти в Україні

Система вищої освіти в Україні та перспективи її розвитку. Входження до Єдиного європейського освітнього простору. Болонський процес як засіб інтеграції та демократизації вищої освіти країн Європи. Європейська кредитно-трансферна система (ECTS). Таблиця відповідності шкали оцінювання ECTS з національною системою оцінювання в Україні та ВНЗ. Ступенева система вищої освіти в Україні. Освітні та освітньо-кваліфікаційні рівні вищої освіти України. Система акредитації освітньо-професійних програм навчання та навчальних закладів: ліцензування, акредитація. Типи вищих навчальних закладів. Особливості університетської освіти. Місце спеціальності «Менеджер» в переліку спеціальностей та напрямів підготовки фахівців з вищою освітою.

ТЕМА 2. Організація навчального та виховного процесу у ВНЗ і на факультеті. Студентське самоврядування

Місце ВНЗ у системі вищої освіти та системі підготовки кадрів вищими навчальними ладами для економіки України.

Загальні відомості про ВНЗ. Статут ВНЗ, Правила внутрішнього трудового "розпорядку університету. Основні структурні підрозділи університету: ректорат, деканат, кафедри, бібліотека, допоміжні служби. Місце та роль факультету в організації навчально-виховного процесу студентів. Історія, традиції, правила внутрішнього розпорядку, організаційно-навчальної, наукової, виховної, культурно-масової роботи на факультеті.

Роль навчальної, науково-дослідної, самостійної та громадської діяльності студентів у формуванні фахівців з менеджменту організацій і адміністрування.

Органи самоврядування студентів в університеті та на факультеті: роль в організації навчального процесу, побуту та відпочинку. Організація соціальної захищеності студентів у ВНЗ.

ТЕМА 3. Історія і традиції ВНЗ

Етапи розвитку вищого навчального закладу. Стисла характеристика етапів розвитку ВНЗ та факультетів. Прапор і герб ВНЗ.

Формування навчального комплексу ВНЗ, процеси реструктуризації. Матеріально-технічна база та її удосконалення.

Роль ректорів, викладачів - відомих діячів науки та працівників освіти у розвитку та формуванні сучасного іміджу ВНЗ. Викладачі ВНЗ - ветерани Великої Вітчизняної війни (1941-1945 рр.) та праці.

Найбільш відомі досягнення: наукові праці, підручники, посібники, свідоцтва, патенти та ін.

Нагороди колективу та професорсько-викладацького складу ВНЗ. Міжнародні зв'язки. Підготовка іноземних громадян у ВНЗ. Почесні гості та делегації. Наукові видання. Друкований орган ВНЗ.

ТЕМА 4. Професія «менеджер»: зміст, характер та сфера майбутньої професійної діяльності. Галузева специфіка змісту підготовки менеджерів у ВНЗ

Потреби економіки та підготовка управлінців нового типу в Україні.

Менеджер як організатор конкретних видів діяльності в організації. Робота менеджера низового, середнього і вищого рівня, управління організацією. Типи підприємств, види організацій на ринку товарів та послуг.

Роль менеджера у виборі стратегії та розробці тактики управління господарською діяльністю. Розробка, прийняття та реалізація управлінських рішень. Основні завдання, що вирішують менеджери: загальне управління; управління стратегічним розвитком підприємства; управління організаційними змінами; управління інноваційною та інвестиційною діяльністю; корпоративне управління; управління людськими ресурсами; управління фінансовою діяльністю; управління маркетинговою діяльністю підприємства. Проблеми удосконалення функцій менеджменту: планування, організування, мотивування, контролювання та координування діяльності організації.

ТЕМА 5. Роль випускової кафедри в підготовці фахівців з менеджменту

Роль випускової кафедри у забезпеченні змісту та організації підготовки фахівців з менеджменту: розроблення варіативної компоненти освітньо-кваліфікаційної характеристики та освітньо-професійної програми, навчальних планів, формування навчально-методичного комплексу спеціальності, організація усіх видів практики та керування ними, викладання профільних професійно орієнтованих дисциплін, державна діагностика рівня знань студентів.

Ознайомлення з навчальним планом: графік навчання, навчальні дисципліни та послідовність їх вивчення, структурно-логічна схема, загальний обсяг навчальних годин та їх структура за формами організації навчання (аудиторна, самостійна робота), видами аудиторних занять (лекції, практичні та лабораторні

заняття). Характеристика та зміст навчально-методичних комплексів дисциплін з фаху.

Організація навчальної роботи на випусковій кафедрі. Характеристика основних дисциплін та спеціальних курсів, закріплених за випусковою кафедрою. Організація індивідуальної роботи зі студентами. Порядок навчально-методичної роботи на кафедрі. Організація науково-дослідної діяльності викладачів і студентів, зв'язки з практикою.

Види і зміст навчальних занять. Роль і місце кожного виду занять у формуванні фахівця.

Лекції, семінарські та практичні заняття як основні форми аудиторних занять. Основні види лекцій - установча, оглядова, проблемна, співбесіда та ін. Візуальне супроводження лекцій. Опорні конспекти лекцій. Порядок конспектування лекційного матеріалу та подальшого його засвоєння.

Форми проведення семінарських і практичних занять. Особливості застосування одів активного навчання, електронно-обчислювальної техніки та інформаційних технологій на заняттях.

Організація самостійної роботи студентів у процесі підготовки до семінарських і практичних занять. Консультації та їх значення.

Практична підготовка студентів з фаху. Роль і місце навчальних практик у підготовці менеджерів.

Організація та методика впровадження різноманітних форм контролю знань долів. Сутність комплексної діагностики знань студентів у ВНЗ. Тестування як провідний од діагностики якості знань студентів. Проведення модульного контролю знань студентів, технологія проведення фахових державних випробувань. Умови вступу до магістеріуму. Особливості організації навчального процесу студентів з фаху. Місце всіх видів . студентів у навчальному плані та їх роль у формуванні майбутнього фахівця. Організація самостійної роботи студентів (СРС) та форми її контролю. Практична спрямованість завдань для самостійної роботи студентів. Нормативно-методична забезпеченість виконання самостійної роботи студентів.

Використання студентами навчально-методичних розробок кафедр університету, нормативних документів, галузевих та періодичних видань під час виконання СРС.

Роль та місце науково-дослідної діяльності студентів у професійній підготовці фахівця.

ТЕМА 6. Інформаційно-методичне забезпечення навчального процесу у ВНЗ

Суть і складові інформаційно-методичного забезпечення навчального процесу у ВНЗ. Класифікація джерел загальної, спеціальної, методичної та наукової літератури, галузевих видань. Роль і місце інформаційно-методичного забезпечення у навчальній та науково-дослідній діяльності студентів.

Інформаційні можливості сайту ВНЗ. Загальні відомості: історія університету; керівництво; факультети; кафедри; викладачі; форми навчання; структурні підрозділи; міжнародні зв'язки. Сьогодення: новини; ВНЗ у Болонському процесі; план організаційних заходів на поточний навчальний рік; студентське життя; довідник студента; розклад: іспитів. Наука: напрями наукових досліджень; наукові школи університету; наукові конференції ВНЗ. Навчальні структурні підрозділи. Асоціація випускників. Профспілка.

Бібліотека вищого навчального закладу як центр інформаційного забезпечення студентів. Принципи та організація бібліотечної справи. Порядок роботи у бібліотеці. Особливості роботи зі спеціальною, методичною та періодичною літературою. Довідково-бібліографічний апарат бібліотеки. Можливості використання вітчизняної та зарубіжної літератури. Пошук літературних джерел у бібліографічній базі даних. Самостійна робота з книгою. Система обслуговування читачів. Порядок користування літературою на абонементі, в читальному залі, залі надходжень нової літератури. Пошук літературних джерел та спеціальних матеріалів в Інтернеті. Робота з електронними виданнями. Правила користування бібліотекою. Обов'язки читачів бібліотеки.

ТЕМА 7. Досвід роботи підприємств різних форм власності та організаційно-правових форм господарювання в сучасних умовах

Характеристика статусу підприємства (термін створення, форма власності, організаційно-правова форма господарювання, ступінь самостійності, місія підприємства, права та обов'язки підприємства, сфера діяльності, дотримання вимог щодо державної реєстрації та діяльності підприємства тощо).

Характеристика господарської діяльності (спеціалізація підприємства, переважні види бізнес-операцій, інші види діяльності).

Характер організації управління діяльністю підприємства (організаційна структура управління підприємством, характеристика окремих структурних підрозділів, їх

функціонального призначення, прав, обов'язків, повноважень, характер регламентації діяльності окремих працівників підприємства (контракти, посадові інструкції тощо).

Організація планово-економічної діяльності на підприємстві. Аналіз основних функцій, що покладені на планово-економічну службу, її взаємозв'язок з іншими структурними підрозділами у процесі виконання функціональних завдань.

Організація роботи з персоналом підприємства, кількісний та якісний склад кадрової служби. Аналіз нормативних документів, що регламентують її роботу (положення про кадрову службу та посадові інструкції працівників кадрової служби).

Оцінка кадрової політики, яка проводиться на підприємстві, підвищення кваліфікації працівників, атестація працівників, реалізація заходів щодо зміцнення згуртованості трудового колективу та формування соціально-психологічного клімату, складання планів розвитку ділової кар'єри.

Організація маркетингової та комерційної діяльності на підприємстві. Функції та завдання, які виконують фахівці відповідних служб. Аналіз нормативних документів, що регламентують їх діяльність (положення про відповідні служби, посадові інструкції спеціалістів), кількісний та якісний склад фахівців.

Основні постачальники ресурсів та споживачі продукції (робіт, товарів, послуг) підприємства. Процес їх пошуку, оцінки та вибору. Порядок та умови укладання угод. Оцінка якості роботи з формування матеріальних (товарних) ресурсів (частота закупівлі, розміри разової закупівлі).

Комунікаційні заходи маркетингу (реклама, стимулювання збуту, використання цінових знижок), зв'язки з громадськістю. Аналіз бюджету маркетингу.

Організація грошового обороту. Форми розрахунків, що використовуються.

ТЕМА 8. Роль менеджера у підвищенні соціально-економічної ефективності функціонування сучасних підприємств

Функції, типові завдання та уміння, якими повинен володіти менеджер з метою забезпечення конкурентоспроможного розвитку підприємства. Розробка стратегічних напрямів розвитку підприємства. Планування і прогнозування діяльності підприємства. Розробка і впровадження нововведень. Формування оптимального асортименту продукції. Управління персоналом. Планування особистої роботи персоналу підприємства. Організація та раціоналізація робочих місць. Розробка ефективних систем мотивації та оплати праці. Прийняття управлінських рішень. Організація антикризового управління. Управління якістю та конкурентоспроможністю товарів. Здійснення комерційної діяльності. Формування іміджу підприємства. Контроль виконання управлінських рішень.

ТЕМА 9. Професійне самовизначення студента

Вимоги до особистості менеджера. Ділові властивості: компетенція (професійні знання та практичний досвід) й організаторські здібності. Особистісні властивості: вольові та морально-психологічні риси, здоров'я та спосіб життя. Діловитість та комунікабельність. Лідерство.

Методи оцінки особистісних властивостей менеджера - кількісні та якісні, агностичні та практичні. Джерела інформації: офіційні документи, бесіди та опитування, соціологічні спостереження.

Самовдосконалення. Самоменеджмент.

Визначення професійної орієнтації студентів: оцінювання ступеня схильності до управлінської діяльності, з'ясування своїх переваг і недоліків як особистості - майбутнього управлінця.

ІІІ. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ТЕМ ДИСЦИПЛІНИ

Вивчення кредитного модуля «Університетська освіта» проводиться згідно існуючої методики організації навчального процесу у вищих навчальних закладах з використанням практичних занять, а також самостійної роботи студентів.

Ключовими заходами при викладанні дисципліни є ті, які формують семестровий рейтинг студента. Студенти мають своєчасно виконувати завдання відповідно до умов отримання першої та другої атестації, писати модульні контрольні роботи, представляти реферат.

Методика вивчення кредитного модуля передбачає ознайомлення студентів з особливостями майбутньої професії, її змістом та завданнями управлінської діяльності, роллю керівників різних рівнів в управлінні сучасними підприємствами, особливостями організації підготовки фахівців з менеджменту.

Викладання дисципліни проводиться згідно існуючої методики організації навчального процесу у вищих учбових закладах з використанням практичних занять, а також самостійної роботи студентів.

В процесі навчання для активізації навчального процесу рекомендується використовувати проблемні лекції, практичні заняття-дискусії, тренінги, рольові та

імітаційні ігри, відкриті обговорення, круглий стіл а також кейс-методи і презентації.

Структура та зміст лекційного матеріалу складені з урахуванням логічної структури та основних положень стандартів освіти ВНЗ.

Для підвищення активності роботи студентів на практичних заняттях використовується робота у малих групах, відкриті обговорення, методи аналізу конкретних ситуацій. Для перевірки знань окрім стандартних усних опитувань використовуються тестові запитання. Окремі практичні заняття проводяться у формі семінарів, на яких відбувається дискусійне обговорення зі студентами питань за попередньо визначеними темами.

Самостійна робота студента забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення модулю навчальної дисципліни, а саме: підручниками, навчальними та методичними посібниками, конспектами лекцій, методичними вказівками тощо. Методичні матеріали для самостійної роботи студентів передбачають можливість проведення самоконтролю. Навчальний матеріал модулю дисципліни, для засвоєння студентом у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль поряд з навчальним матеріалом, який опрацьовувався при проведенні аудиторних занять.

Проведення модульної контрольної роботи доцільно проводити після вивчення матеріалу дисципліни. Це сприятиме більш раціональному проведенню поточного контролю рівня засвоєння учбового матеріалу студентами. Поточний контроль проводять після того як розглянуто весь теоретичний матеріал і виконані практичні та самостійні завдання в межах тем, що виносяться.

Підсумкова атестація проводиться у формі написання залікової контрольної роботи. Підсумкова атестація проводиться для студентів, які виконали та захистили реферат, але наприкінці семестру мають рейтинг менше 60 балів, а також тих, хто хоче підвищити оцінку. У цьому разі бали, які студент набрав протягом семестру, анулюються.

IV. ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Метою проведення практичних занять є поточна перевірка рівня засвоєння студентом навчального матеріалу з окремих тем дисципліни, які виносяться на ці заняття. Також, закріплення на практиці отриманих знань на лекціях, обговорення нагальних проблем організації навчального процесу у вищих навчальних закладах, особливостей організації та змісту освітньо-професійної програми підготовки фахівців з менеджменту на різних освітньо-кваліфікаційних рівнях у НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського», вирішення конкретних практичних ситуацій та обговорення доповідей студентів.

При підготовці до практичних занять потрібно передусім прочитати конспект лекцій з відповідних тем, вивчити понятійний апарат і осягнути логіку навчального матеріалу. Потім доцільно скористатися методичними порадами до відповідної теми. Нарешті, якщо деякі питання залишилися незрозумілими, звернутися до літературних джерел, рекомендованих у цьому розділі.

Практичне заняття включає в себе з метою закріплення матеріалу:

- обговорення питань теми;
- навчальні завдання (задачі, ситуації);
- тестові завдання.

Практичні завдання виконуються колективно, у малих групах або індивідуально. Частина завдання може виконуватись на самостійній підготовці. Наприкінці виконання завдання проводиться перевірка роботи та підведення підсумків з виставленням відповідної оцінки.

Програмою дисципліни «Університетська освіта» передбачається наступна тематика практичних занять:

ТЕМА 1. Вища освіта в Україні у контексті Болонського процесу. Державний стандарт вищої освіти в Україні

Практичне заняття 1.

- 1.1. Болонський процес як засіб інтеграції та демократизації вищої освіти країн Європи.
- 1.2. Європейська кредитно-трансферна система (ECTS).
- 1.3. Ступеневість вищої освіти, стисла характеристика освітньо-кваліфікаційних рівнів підготовки фахівців: «молодший спеціаліст», «бакалавр», «магістр».
- 1.4. Напрями підготовки та спеціальність.

ТЕМА 2. Організація навчального та виховного процесу у ВНЗ і на факультеті. Студентське самоврядування

Практичне заняття 2

- 2.1. Основні структурні підрозділи університету: ректорат, деканат, кафедри, бібліотека, допоміжні служби.
- 2.2. Місце та роль факультету в організації навчально-виховного процесу студентів.
- 2.3. Органи самоврядування студентів в університеті та на факультеті.

ТЕМА 3. Історія і традиції ВНЗ

Практичне заняття 3

- 3.1. Загальні відомості про ВНЗ. Статут ВНЗ. Прапор і герб ВНЗ.
- 3.2. Етапи розвитку вищого навчального закладу
- 3.3. Відомі особистості ВНЗ.

ТЕМА 4. Професія «менеджер»: зміст, характер та сфера майбутньої професійної діяльності. Галузева специфіка змісту підготовки менеджерів у ВНЗ

Практичне заняття 4

- 4.1. Менеджер як організатор конкретних видів діяльності в організації
- 4.2. Робота менеджера низового, середнього і вищого рівня, управління організацією.
- 4.3. Основні завдання, що вирішують менеджери.

ТЕМА 5. Роль випускової кафедри в підготовці фахівців з менеджменту

Практичне заняття 5

- 5.1. Навчальні плани
- 5.2. Організація навчальної роботи
- 5.3. Види і зміст навчальних занять. Роль і місце кожного виду занять у формуванні фахівця.

5.4. Організація та методика впровадження різноманітних форм контролю знань долів.

ТЕМА 6. Інформаційно-методичне забезпечення навчального процесу у ВНЗ

Практичне заняття 6

6.1. Класифікація джерел загальної, спеціальної, методичної та наукової літератури, галузевих видань.

6.2. Інформаційні можливості сайту ВНЗ.

6.3. Порядок роботи у бібліотеці. Довідково-бібліографічний апарат бібліотеки. Пошук літературних джерел та спеціальних матеріалів в Інтернеті. Правила користування бібліотекою

ТЕМА 7. Досвід роботи підприємств різних форм власності та організаційно-правових форм господарювання в сучасних умовах

Практичне заняття 7

7.1. Типи підприємств, види організацій на ринку товарів та послуг.

7.2. Організація планово-економічної діяльності на підприємстві.

7.3. Організація роботи з персоналом підприємства та оцінка кадрової політики підприємства.

7.4. Організація маркетингової та комерційної діяльності на підприємстві.

7.5. Організація грошового обороту на підприємстві.

ТЕМА 8. Роль менеджера у підвищенні соціально-економічної ефективності функціонування сучасних підприємств

Практичне заняття 8

8.1. Роль менеджера у сучасному ринковому середовищі

8.2. Функції, типові завдання та уміння, якими повинен володіти менеджер

ТЕМА 9. Професійне самовизначення студента

Практичне заняття 9

9.1. Вимоги до особистості менеджера.

9.2. Методи оцінки особистісних властивостей менеджера

9.3. Самовдосконалення. Самоменеджмент.

9.4. Визначення професійної орієнтації студентів

V. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота студентів в межах вивчення дисципліни «Університетська освіта» здійснюється в двох напрямках: самопідготовка та виконання індивідуального завдання у формі реферату. Самостійна робота сприяє формуванню необхідних базових знань та набуттю практичних навичок.

Самопідготовка включає опрацювання лекційного матеріалу, основної літератури та додаткових джерел; розв'язування задач та аналіз практичних ситуацій; підготовку відповідей на контрольні тестові запитання.

V.1. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ ТЕМ ДИСЦИПЛІНИ

Нижче представлений перелік питань для самостійного поглибленого опрацювання тем дисципліни.

ТЕМА 1.

Завдання на СРС:

1. Особливості формування індивідуального навчального плану.
2. Практика студентів.
3. Як обрати та написати курсову, дипломну роботу.

ТЕМА 2.

Завдання на СРС:

1. Ознайомитись з закордонним досвідом організації вищої освіти (країни Європи, США, Канада, Японія).
2. Визначити переваги та недоліки Болонського процесу для української освіти.
3. Проаналізувати таблицю відповідності шкали оцінювання ECTS з національною системою оцінювання в Україні.

ТЕМА 3.

Завдання на СРС:

1. Відвідати музей
2. Відвідати і ознайомитися з особливостями роботи типографії

ТЕМА 4.

Завдання на СРС:

1. Сформувати портрет сучасного менеджера
2. Назвати види об'єднань підприємств які діють в Україні

ТЕМА 5.

Завдання на СРС:

1. Відвідати та ознайомитись з принципами роботи бібліотеки НТУУ «КПІ».
2. Ознайомитись з особливостями роботи зі спеціальною, методичною та періодичною літературою.
3. Ознайомитись з організацією навчальної роботи на кафедрі менеджменту.

ТЕМА 6.

Завдання на СРС:

1. Розкрийте поведінковий аспект прийняття рішення. Наведіть конкретні приклади впливу людини на результати прийнятого рішення.
2. Опишіть, як особистісні оцінки можуть впливати на процес прийняття рішень.

ТЕМА 7.

Завдання на СРС:

1. Що таке місія підприємства. Привести приклад.
2. Який підрозділ на підприємстві займається рекламою

ТЕМА 8.

Завдання на СРС:

1. Сформувати портрет сучасного менеджера
2. Назвати відмінності між менеджером та підприємцем

ТЕМА 9.

Завдання на СРС:

1. Розкрийте роль лідерства в системі менеджменту.
2. Опишіть, як особистісні якості можуть впливати на процес прийняття рішень.

V.1. ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ (РЕФЕРАТ)

Індивідуальним завданням дисципліни є написання реферату. Його виконання сприятиме поглибленому вивченню дисципліни, подальшій систематизації, розширенню і практичному закріпленню отриманих знань. Метою написання реферату є формування у майбутніх менеджерів навичок системи спеціальних знань у сфері освіти.

Тематика рефератів з дисципліни «Університетська освіта»:

1. Освітні рівні вищої освіти в Україні.
2. Основні види навчальних занять.
3. Психологічні основи навчання: емоційні дії
4. Освітньо-кваліфікаційні рівні вищої освіти в Україні
5. Поточний контроль, форми поточного контролю
6. Психологічні основи навчання: дії у навчанні.
7. Рівні акредитації вищих навчальних закладів України.
8. Семестровий контроль.
9. Психологічні основи навчання: вольові дії
10. Типи навчальних закладів. Особливості університетської освіти.
11. Державна атестація студента
12. Закордонний досвід організації вищої освіти (країни Європи, США, Канади, Японії)
13. Особливості формування індивідуального навчального плану.
14. Рейтингова система оцінювання результатів навчання студентів.
15. Організація соціальної захищеності студентів в університеті.
16. Органи самоврядування студентів в університеті
17. Болонський процес як засіб інтеграції та демократизації вищої освіти країн Європи.

18. Потреби економіки та підготовка управлінських кадрів нового типу в Україні

19. Менеджер як організатор конкретних видів діяльності в організації

20. Робота менеджера низового, середнього і вищого рівня управління організацією

21. Типи підприємств, види організацій на ринку товарі та послуг

22. Роль менеджера у виборі стратегії та розробці тактики управління господарською діяльністю

23. Основні завдання, що виконують менеджери в процесі розробки, прийняття та реалізації управлінських рішень

24. Проблеми удосконалення функцій менеджменту: планування, організування. мотивування, контролювання та координування діяльності організації

25. Роль та місце науково-дослідній роботи студентів у професійній підготовці фахівців

26. Форми проведення практичних занять

27. Організація та методика впровадження різноманітних форм контролю знань студентів

28. Умови вступу до магістратури

29. Місце всіх видів практик в навчальному плані та їх роль у формування майбутнього фахівця

30. Роль випускної кафедри в підготовці фахівців x менеджменту

Вимоги до оформлення; титул арк., зміст, обсяг реферату 10-15 арк., посилання по тексту на використану літературу та список використаної літературу.

VI. КРИТЕРІЇ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Семестрова атестація студента проводиться за результатами підсумкового визначення рейтингової оцінки з кредитного модуля. Оскільки семестрова атестація з дисципліни передбачена у вигляді заліку, рейтингова оцінка формується як сума всіх отриманих протягом семестру рейтингових балів.

Рейтингова оцінка студента (RD) з кредитного модуля «Університетська освіта» формується як сума балів поточної успішності навчання – стартового рейтингу r_K та заохочувальних балів r_3 :

$$RD = r_K + r_3.$$

2. Максимальний рейтинг студента складає 100 балів ($RD = 100$).

3. Сумарний рейтинг студента з контрольних заходів складається з балів, що він отримує за:

– робота на практичних заняттях – передбачає участь у дискусійному обговоренні питань та розв'язанні задач;

– виконання навчальних завдань – передбачає представлення виконаних самостійно та (або) в групах розрахунково-аналітичних завдань, ділових ігор та кейсів;

– виконання модульної контрольної роботи;

– виконання індивідуальної роботи - реферат – передбачає письмове виконання, презентація та захист реферату на обрану тему.

4. Критерії нарахування балів:

4.1. Робота на практичних заняттях (кількість відповідей – 7, ваговий бал – 5,):

– активна творча робота – 4-5 бали;

– плідна робота – 1-3 бал;

– пасивна робота – 0 балів.

4.2. Виконання розрахунково-аналітичних завдань та кейсів (орієнтовна кількість відповідей – 7, ваговий бал – 5):

- бездоганне виконання – 5 балів;
- є певні недоліки у виконанні завдання – 3-4 балів;
- завдання не виконане або не захищене – 0-2 балів.

4.3. Виконання модульної контрольної роботи (ваговий бал – 18):

– 95% вірних відповідей на тестові запитання (для першої роботи), повні відповіді на теоретичні запитання і вірно розв’язані задачі (для другої роботи) – 16-18 балів;

– не менше 75% вірних відповідей на тестові запитання (для першої роботи), присутні несуттєві неточності в відповідях на теоретичні питання або розрахункові помилки в задачах (для другої роботи) – 10-15 балів;

– не менше 60% вірних відповідей на тестові запитання (для першої роботи), робота містить відповіді на теоретичні запитання з неточностями і представлено неповний розв’язок задач (для другої роботи) – 6-9 балів;

– робота не виконана або виконана незадовільно – 0-5 балів.

4.4. Виконання індивідуальної роботи (реферат) (кількість робіт – 1, ваговий бал – 12):

– повно, творчо та (майже) бездоганно виконана робота – 11-12 балів;

– роботу виконано з незначними недоліками – 7-10 балів;

– роботу виконано з певними помилками – 3-6 балів;

– роботу не зараховано (завдання не виконане або є суттєві помилки) – 0-2 балів.

4.5. Штрафних балів з дисципліни не передбачено.

Студенти, які виконали та захистили реферат і мають рейтинг не менше 60 балів, отримують відповідну позитивну оцінку без додаткових випробувань.

5. Умовою позитивної першої атестації є отримання студентом на час атестації не менше 27 балів. Умовою позитивної другої атестації – отримання не менше 45 балів.

6. Підсумкова атестація проводиться для студентів, які виконали та захистили реферат, але наприкінці семестру мають рейтинг менше 60 балів, а також тих, хто хоче підвищити оцінку. Підсумкова атестація проводиться у формі написання залікової контрольної роботи. У цьому разі бали, які студент набрав протягом семестру, анулюються.

Залікова контрольна робота складається з таких завдань:

- розкриття теоретичних питань;
- виконання тестових завдань.

7. Критерії нарахування балів за залікову контрольну роботу:

7.1. Розкриття теоретичних питань (кількість питань – 4, ваговий бал – 15):

- повна відповідь, що повністю відповідає програмним результатам навчання, висвітлено не менше 90% потрібної інформації – 5 балів;
- достатньо повна відповідь, що достатньо відповідає програмним результатам навчання, висвітлено не менше 75% потрібної інформації – 4 бали;
- неповна відповідь, що відповідає стереотипному рівню мислення, має деякі помилки, висвітлено не менше 60% потрібної інформації – 3 бали;
- відповідь не задовільна або не надана – 0-2 бали.

7.2. Виконання тестових завдань (кількість завдань – 40, ваговий бал – 1):

- кількість правильних відповідей 10 – 10 балів;
- кількість правильних відповідей 8-9 – 8-9 балів;
- кількість правильних відповідей 6-7 – 6-7 балів;
- менше 6 правильних відповідей – 0-5 балів.

Максимальна залікова оцінка – 100 балів.

Максимальна оцінка за курс – 100 балів.

VII. ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Академічна година - це мінімальна облікова одиниця навчального часу. Тривалість академічної години становить 40...45 хвилин. Дві академічні години утворюють пару академічних годин.

Акредитація освітньої програми - оцінювання якості освітньої програми та освітньої діяльності закладу вищої освіти за цією програмою на предмет відповідності стандарту вищої освіти, спроможності виконання вимог стандарту, а також досягнення заявлених у програмі результатів навчання відповідно до критеріїв оцінювання якості освітньої програми.

Антикризове управління - це тип управління, що являє собою систему методів і принципів розроблення й реалізації специфічних управлінських дій щодо прогнозування кризових ситуацій та явищ і усунення їх.

Асортимент продукції - набір різних груп, видів і сортів товарів, об'єднані за споживчою, торговою або виробничою ознакою, які реалізуються суб'єктом господарювання на об'єкти торгівлі.

Аудиторні заняття - лекції, лабораторні, практичні, семінарські заняття, які проводяться в аудиторії за розкладом і тривають дві академічні години з перервами між ними. Такі заняття називають «парами», оскільки вони є спареними.

Базова вища освіта - освітній рівень вищої освіти особи, який характеризує сформованість її інтелектуальних якостей, що визначають розвиток особи як особистості і є достатніми для здобуття нею кваліфікацій за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра.

Бакалавр - освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі повної загальної середньої освіти, або неповної вищої освіти здобула базову вищу освіту, фундаментальні і спеціальні уміння та знання щодо узагальненого об'єкта праці (діяльності), достатні для виконання завдань та обов'язків (робіт) певного

рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності.

Бібліотека - установа, що збирає і здійснює зберігання творів друку і писемності для суспільного користування, а також провідне довідково-бібліографічну роботу.

Бібліотечний абонемент - форма бібліотечного обслуговування, що передбачає видавання документів на певних умовах для користування поза межами бібліотеки.

Бібліографічна база даних - різновид документографічної бази даних, що містить упорядковану за певними правилами сукупність відомостей про документи.

Блок змістових модулів - сукупність змістових модулів, що складають заліковий кредит.

Болонський процес - це процес європейських реформ, що спрямований на створення спільної Зони європейської вищої освіти до 2010 року.

Види ефективності господарських рішень: технологічна, соціальна, економічна, організаційна, психологічна, правова, етична, екологічна, політична.

Викладач вищого навчального закладу - особа, яка за основним місцем роботи у вищих навчальних закладах проводить навчальну, методичну, наукову (науково-технічну, мистецьку) або організаційну діяльність.

Випускова кафедра - це кафедра Університету, яка здійснює наукову, науково-дослідну та науково-технічну діяльність за профільним напрямом, забезпечує виконання освітньої програми рівнів вищої освіти за однією або кількома спеціальностями (спеціалізаціями) і відповідає за рівень підготовки фахівців, розробку та забезпечення магістерських програм, організацію і керівництво підготовкою випускних кваліфікаційних робіт (проектів), виробничою практикою, зв'язок з випускниками для вивчення досвіду їх практичної роботи, організацію заходів щодо поліпшення якості підготовки випускників; координацію роботи з професійної спрямованості викладання дисциплін за фахом; організацію роботи екзаменаційних комісій разом з відповідними структурними підрозділами Університету.

Вищий навчальний заклад - це освітній, освітньо-науковий заклад, який заснований і діє відповідно до законодавства про освіту, реалізує відповідно до наданої ліцензії освітньо-професійні програми вищої освіти за певними освітніми та освітньо-кваліфікаційними рівнями, забезпечує навчання, виховання та професійну підготовку осіб відповідно до їх покликання, інтересів, здібностей та нормативних вимог у галузі вищої освіти, а також здійснює наукову та науково-технічну діяльність.

Вища освіта - це рівень освіти, який здобувається особою у вищому навчальному закладі в результаті послідовного, системного та цілеспрямованого процесу засвоєння змісту навчання, який ґрунтується на повній загальній середній освіті й завершується здобуттям певної кваліфікації за підсумками державної атестації.

Внутрішні джерела інформації — джерела якісної інформації й кількісних даних, що відносяться до самої фірми.

Господарська діяльність - будь-яка діяльність, в тому числі підприємницька, пов'язана з виробництвом, обміном та переробкою матеріальних і нематеріальних благ, що виступають у формі товару.

Деканат - організаційний центр керування роботою факультету в вищих навчальних закладах.

Делегація - група людей, виділених від уряду, організації, співтовариства.

Державна реєстрація суб'єктів підприємництва - обов'язкова умова здійснення всіх видів підприємницької діяльності кожним підприємцем, що означає необхідність проходження ним певної процедури, яка підтверджується свідоцтвом про реєстрацію.

Ділові ігри - один з евристичних методів прийняття господарських рішень; імітаційне моделювання реальних ситуацій, для виконання якого кожний учасник дістає певну роль.

Ділова кар'єра - це поступове просування працівника по щаблям службової ієрархії або послідовна зміна сфери діяльності в межах певної організації впродовж всього трудового життя, а також відповідна зміна розмірів винагороди та можливості самореалізації на кожному етапі кар'єрного зростання.

Дипломний проект - кваліфікаційна робота, що призначена для об'єктивного контролю ступеня сформованості умінь вирішувати типові задачі діяльності, які віднесені в ОКХ до проектувальної (проектно-конструкторської) та виконавської (технологічної, технічної) виробничих функцій.

Дипломна робота - кваліфікаційна робота, що призначена для об'єктивного контролю ступеня сформованості умінь вирішувати типові задачі діяльності, які віднесені в ОКХ до дослідницької виробничої функції.

Довідково-бібліографічний апарат (ДБА) - це сукупність довідкових і бібліографічних знань, бібліотечних каталогів та картотек, призначених для інформування і популяризації творів друку та інших документів залежно від інформаційних потреб користувачів.

Етапи процесу прийняття рішень: постановка задачі розв'язання проблеми; розробка варіантів рішення; вибір рішення; організація виконання рішення та його оцінка.

Електронно-обчислювальна техніка - це комплекс технічних засобів, призначених для автоматичної обробки інформації в процесі вирішення обчислювальних та інформаційних завдань.

Європейська кредитно-трансферна система (European Credit Transfer System – ECTS) - це система, яка розроблена для забезпечення єдиного загальноєвропейського підходу до оцінювання та порівняння навчальних досягнень студентів (слухачів та курсантів), що навчаються в різних вищих навчальних закладах, та їхнього академічного визнання.

Закон - стійкі відносини між об'єктами та явищами, яким властиві необхідність, загальність і повторюваність.

Згуртованість - це показник міцності, єдності та стійкості міжособистісних взаємодій і взаємин у групі, що характеризується взаємною емоційною привабливістю членів групи і задоволеністю групою.

Змістовий модуль - система навчальних елементів, що поєднані за ознакою відповідності певному навчальному об'єктові.

Зовнішні джерела інформації — джерела якісної інформації й кількісних даних, одержувані ззовні.

Імідж підприємства - це сформоване представлення цільовій аудиторії інформації про діяльність та успіхи підприємства, яка постійно та динамічно впливає на взаємини підприємства з його потенційними та фактичними покупцями, на його конкурентоспроможність, фінансові результати та контакти з іншими державними або приватними підприємствами, установами та організаціями.

Індивідуальний графік навчання – документ, що визначає порядок організації індивідуального навчання студента з дисциплін навчального плану та терміни контролю його знань протягом навчального семестру.

Індивідуальна робота - це організація навчально-виховного процесу, за якого вибір способів, прийомів, темпу навчання враховує індивідуальні відмінності студентів, рівень розвитку їх здібностей до навчання.

Інноваційна діяльність - вид діяльності, пов'язаний із трансформацією наукових досліджень і розробок, інших науково-технологічних досягнень у новий чи покращений продукт введений на ринок, в оновлений чи вдосконалений технологічний процес, що використовується у практичній діяльності, чи новий підхід до реалізації соціальних послуг, їх адаптацію до актуальних вимог суспільства.

Інвестиційна діяльність - це сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб та держави щодо реалізації інвестицій.

Інтеграція - це процес об'єднання будь-яких елементів (частин) в одне ціле.

Інтернет - це велика, розгалужена (розподілена) мережа, що включає комп'ютерні вузли, розміщені у світі. Коли відбувається з'єднання із Інтернетом, то комп'ютер стає частиною цієї всесвітньої мережі комп'ютерів.

Інформаційний пакет - загальна інформація про навчальний заклад, його навчальні структурні підрозділи (інститути, факультети, кафедри), назва напрямів, спеціальностей, організацію та структуру навчального процесу, іншу корисну інформацію.

Інформаційні технології - це сукупність методів і засобів, що використовуються для збору, зберігання, обробки і поширення інформації.

Іспит - це встановлений Законом етап кваліфікаційного оцінювання, який є основним засобом виявлення рівня знань, практичних навичок та умінь.

Кадрова служба організації - це її самостійний структурний підрозділ, який займається прийманням, збереженням і розвитком персоналу.

Кадрова політика - сукупність правил і норм, цілей і уявлень, які визначають напрямок і зміст роботи з персоналом.

Кафедра - це базовий структурний підрозділ Університету (його інститутів, факультетів), що проводить освітню, методичну та/або наукову діяльність за певною спеціальністю (спеціалізацією) чи міжгалузеву групою спеціальностей, до складу якого входить не менше п'яти науково-педагогічних працівників, для яких кафедра є основним місцем роботи, і не менш як три з них мають науковий ступінь або вчене (почесне) звання.

Кваліфікація - наявність підготовки, професійних знань, навичок та досвіду, які дають можливість особі належним чином проводити певні дії; рівень підготовленості, майстерності, ступінь готовності до виконання праці за визначеною спеціальністю чи посадою, що визначається розрядом, класом чи іншими атестаційними категоріями.

Компетенція - це сукупність взаємопов'язаних якостей особистості (знань, умінь, навичок, способів діяльності), що є заданими до відповідного кола предметів і процесів та необхідними для якісної продуктивної дії стосовно них.

Конспекти лекцій - стислий виклад курсу лекцій чи окремих розділів навчальної дисципліни.

Контроль - це система дій по забезпеченню виконання планових завдань та формування інформації про хід реалізації і досягнення намічених цілей.

Координація - це діяльність, спрямована на узгодження, упорядкування дій у керованій системі, приведення їх у відповідність з поставленою метою.

Кредит (національний кредит в системі вищої освіти України) — обсяг навчального матеріалу, який з урахуванням терміну засвоєння студентами окремих навчальних елементів (відповідно до психофізіологічних норм засвоєння при використанні оптимальних форм, методів і засобів навчання та контролю) може бути засвоєний за 54 години навчального часу (сума годин аудиторної й самостійної роботи студента за тиждень).

Кредит ECTS (заліковий кредит) — одиниця Європейської кредитно-трансферної системи (36 академічних годин), яка визначає навчальне навантаження необхідне для засвоєння змістових модулів

Лабораторне заняття - форма навчального заняття, за якої студент під керівництвом викладача проводить природничі або імітаційні експерименти чи досліди з метою підтвердження окремих теоретичних положень певної навчальної дисципліни, набуває практичних навичок роботи з лабораторним устаткуванням, обладнанням, обчислювальною технікою, вимірювальною апаратурою, методикою експериментальних досліджень.

Лекція - вид публічного виступу, під час якого лектор, взаємодіючи з аудиторією, розкриває систему уявлень про той чи інший предмет, явище, допомагає слухачам осмислити проблему й дійти певного висновку, спонукаючи їх до цілеспрямованої практичної діяльності.

Лідерство - це здатність чинити вплив як на окрему особистість, так і на групу, спрямовуючи зусилля на досягнення цілей організації.

Літературні джерела - це реєстр використаних джерел за темою дослідження у якнайширшому значенні.

Маркетингова діяльність – це творча управлінська діяльність, завдання якої полягає в розвитку ринку товарів, послуг і робочої сили шляхом оцінки потреб споживачів, а також у проведенні практичних заходів для задоволення цих потреб.

Модульний контроль - це різновид контрольних заходів, який проводиться з метою оцінки результатів навчання студентів на визначених його етапах, а також для встановлення зворотного зв'язку між викладачем, його якістю викладання і рівнем знань і умінь студентів.

Мотивація - це вид управлінської діяльності, який забезпечує процес спонукання особи до дієвості, спрямованої на досягнення особистих цілей чи цілей організації.

Навчальна дисципліна (у вищому навчальному закладі) — педагогічно адаптована система понять про явища, закономірності, закони, теорії, методи тощо будь-якої галузі діяльності (або сукупності різних галузей діяльності) із визначенням потрібного рівня сформованості у тих, хто навчається, певної сукупності умінь і навичок.

Навчальна лекція - це логічно вивершений, науково обґрунтований і систематизований виклад певного наукового або науково-методичного питання, ілюстрований, за необхідності, засобами наочності та демонстрацією дослідів.

Навчальний елемент (дидактична одиниця) - мінімальна доза навчальної інформації, що зберігає властивості навчального об'єкта.

Навчальний об'єкт - навчальна інформація певного обсягу, що має самостійну логічну структуру та зміст, і дає змогу оперувати цією інформацією у процесі розумової діяльності.

Навчальний план - складова стандартів вищої освіти вищих навчальних закладів, яка розробляється на основі освітньо-професійної програми та структурно-логічної схеми підготовки і визначає графік навчального процесу, перелік, послідовність та час вивчення навчальних дисциплін (практик), види навчальних занять та терміни їх проведення, а також форми проведення підсумкового контролю.

Навчальний рік - це річний період, протягом якого студент відвідує навчальний заклад.

Навчально-методичний комплекс дисципліни - сукупність нормативних та навчально-методичних матеріалів необхідних для ефективного виконання студентами робочої програми навчальної дисципліни

Напрямок підготовки за професійним спрямуванням у вищій освіті - група спеціальностей зі спорідненим змістом вищої освіти та професійної підготовки.

Наукові дослідження - процес дослідження певного об'єкта (предмета або явища) за допомогою наукових методів, що має на меті встановлення закономірностей його виникнення, розвитку і перетворення в інтересах раціонального використання у практичній діяльності людей.

Наукова праця - це результати дослідницької діяльності, які вміщують нові відомості, закономірності щодо об'єкта дослідження, представлені у певній послідовності та оформлені згідно зі стандартами, і призначені для оприлюднення.

Нормативно-методичне забезпечення - це сукупність документів організаційного, організаційно-методичного, організаційно-розпорядницького, технічного, техніко-економічного та економічного характеру, а також нормативно-довідкові матеріали та інші документи, затверджені у встановленому порядку компетентними органами.

Нормативний термін навчання - термін навчання за денною (очною) формою, необхідний для засвоєння особою нормативної та вибіркової частин змісту навчання і встановлений стандартом вищої освіти.

Оглядова лекція - системний аналіз центральних наукових проблем курсу, що пов'язані з практичним досвідом слухачів, їхньою подальшою професійною діяльністю.

Опитування - метод маркетингових досліджень, який полягає у з'ясуванні позиції людей або отриманні від них довідки з будь-якого питання.

Організаційно-правова форма господарювання - тип суб'єкта права, що визначає форму здійснювання його господарської діяльності.

Освітній рівень вищої освіти — характеристика вищої освіти за ознаками ступеня сформованості інтелектуальних якостей особи, достатніх для здобуття кваліфікації, яка відповідає певному освітньо-кваліфікаційному рівню.

Освітньо-кваліфікаційний рівень - це характеристика вищої освіти за рівнем сформованості якостей, що забезпечують здатність особи виконувати відповідні фахові завдання чи обов'язки на певному кваліфікаційному рівні.

Освітньо-кваліфікаційна характеристика випускника вищого навчального закладу - відображає цілі освітньої та професійної підготовки, визначає місце фахівця в структурі господарства і вимоги до його компетентності, інших соціально важливих якостей.

Освітньо-професійна програма (ОПП) (варіативна компонента) - нормативний документ, в якому визначається нормативний термін та зміст навчання, нормативні форми державної атестації, встановлюються вимоги до змісту, обсягу й рівня освіти та професійної підготовки фахівця відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня певної спеціальності.

Патент - це техніко-юридичний документ, виданий заявнику на винахід, корисну модель чи промисловий зразок, що відповідає умовам патентоспроможності і підтверджує авторство, пріоритет і право власності на зазначені об'єкти.

Перелік спеціалізацій за спеціальностями вищої освіти - це класифікатор певних завдань та обов'язків фахівця в межах спеціальності за ознакою відмінностей у продуктах діяльності, її засобах, умовах.

Підручник - книга, яка містить основи наукових знань з певної навчальної дисципліни, викладені згідно з цілями навчання, ви-значеними програмою і вимогами дидактики.

Планування - це вид управлінської діяльності, який визначає перспективу і майбутній стан організації, шляхи і способи його досягнення.

Посібник - видання, спрямоване допомогти в практичній діяльності або в оволодінні науковою дисципліною.

Практичне заняття - це вид навчального заняття, під час якого науково-педагогічний (педагогічний) працівник організовує засвоєння курсантами (слухачами, студентами) теоретичних положень навчальної дисципліни шляхом виконання спеціально сформульованих завдань та сприяє формуванню у них вмінь і навичок практичного застосування.

Проблемна лекція - один з методів навчання, відмінністю якого є визначення викладачем перед студентами певної проблеми, що пробуджує у них бажання знайти засоби її вирішення.

Професорсько-викладацький склад ВНЗ - це склад викладачів, які займаються науковою діяльністю та викладають у вищих навчальних закладах всіх рівнів акредитації.

Профспілка - це добровільна неприбуткова громадська організація, що об'єднує громадян, пов'язаних спільними інтересами за родом їх професійної (трудової) діяльності або навчання.

Ректор – керівник вищого навчального закладу.

Ректорат - це адміністративно-учбове управління вищого навчального закладу, підпорядковане ректору.

Розклад навчальних занять - один з основних організаційних документів, що регламентує освітній процес за денною, заочною формами навчання всіх освітніх рівні, регулює навчальні заняття (лекції, лабораторні, практичні, семінарські заняття; консультації) по дням тижня, курсам, групам та місцям проведення.

Самовдосконалення - це процес усвідомленого, керований самою особистістю розвитку, в якому суб'єктивних цілях і інтересах самої особистості цілеспрямовано формуються і розвиваються її якості і здібності.

Самоменеджмент - це послідовне і цілеспрямоване використання випробуваних методів роботи в повсякденній практиці, для того, щоб оптимально і зі змістом використовувати свій час.

Самостійна робота - це самостійна діяльність студента, яку науково-педагогічний працівник планує разом зі студентом, але виконує її студент за завданнями та під методичним керівництвом і контролем науково-педагогічного працівника без його прямої участі.

Свідоцтво - документ, що засвідчує конкретний факт чи ряд пов'язаних між собою фактів.

Семінарське заняття - форма навчального заняття, при якій викладач організує дискусію навколо попередньо визначених тем, до котрих студенти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань (рефератів). Семінарські заняття проводяться в аудиторіях, навчальних кабінетах або на онлайн-зустрічах з однією академічною групою.

Соціальний захист - сукупність державних заходів і видатків бюджету, пов'язаних з наданням фінансової допомоги окремим верствам населення, які через незалежні від них причини не мають достатніх для самозабезпечення доходів.

Спеціальність - це комплекс набутих людиною знань і практичних навичок, що дає їй можливість займатися певним родом занять у якійсь галузі діяльності.

Структурно-логічна схема підготовки — наукове й методичне обґрунтування процесу реалізації освітньо-професійної програми підготовки.

Студентське самоврядування - визначається як самостійна громадська діяльність студентів із реалізації функцій управління ВНЗ, яка визначається ними і здійснюється у відповідності до мети та завдань, що стоять перед студентськими колективами.

Тести об'єктивного контролю рівня освітньо-професійної підготовки фахівців - це стандартизована методика визначення відповідності досягнутого у результаті реалізації освітньо-професійної програми рівня знань, умінь і навичок випускника вищого навчального закладу вимогам, що визначаються в освітньо-кваліфікаційній характеристиці.

Угода (контракт) на навчання обумовлює всі питання щодо навчальних програм, терміну та порядку проходження навчання, прав та обов'язків студента і вищого навчального закладу тощо.

Університет - це вищий навчальний заклад, який не лише здійснює підготовку спеціалістів різної спрямованості, але й проводить науково-дослідну роботу.

Управлінське рішення - це сукупний результат творчого пошуку альтернативного варіанта вирішення конкретної проблеми або господарської ситуації.

Управління якістю - скоординована діяльність, яка полягає у спрямуванні та контролюванні організації щодо якості.

Фахівець - спеціаліст у певній галузі, яка вимагає відповідної підготовки; професіонал.

Форма власності - це стійка система економічних відносин і господарських зв'язків, що зумовлює відповідний спосіб та механізм поєднання працівника і засобів виробництва.

VIII. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

VIII.1. ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бобало Ю., Павлиш В., Загородній А., Бабин І. Запровадження та використання болонських інструментів прозорості в Європейському просторі вищої освіти. *Вища школа*. 2014. № 1. С. 19–31. URL: http://194.44.39.212/action.php?kt_path_info=ktcore.SecViewPlugin.actions.document&fDocumentId=657826
2. Вітвицька, С. С. Основи педагогіки вищої школи: підручник. 2-ге вид. К. : Центр навч. л-ри, 2011. 384 с.
3. Вища освіта України - європейський вимір: стан, проблеми, перспективи. *Вища школа*. 2008. № 7. С. 78-125.
4. Діденко М. С. Професійно значимі якості особистості менеджера організацій: теоретичний аспект. *Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент*. 2013. Вип. 13. С. 201–211. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Mnf_2013_13_22.pdf
5. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-19.
6. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. №1556-VII.
7. Клименко О. М., Михайлюк Г. О. Болонський процес в Україні: в пошуку національної моделі системи вищої освіти. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2013. № 3. С. 58–63. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nzizvru_2013_3_13.pdf
8. Кузьмінський, А. І. Педагогіка вищої школи: навч. посібник К. : Знання, 2011. 486 с.
9. Лисенко, Л. Бібліотека – серце університету. *Вечірня Полтава*. 19/01/2011. С. 7.
10. Лоянич, Я. Професія менеджера завтра - что нужно знать и уметь. *Управление персоналом*. 2012. № 9. С. 52–53. URL: http://194.44.39.212/action.php?kt_path_info=ktcore.SecViewPlugin.actions.document&fDocumentId=604281
11. Лукашук В. І. Модернізація української вищої освіти в контексті Болонського процесу. *Український соціум*. 2013. № 3. С. 77–85. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Usoc_2013_3_9.pdf
12. Степко М.Ф., Болюбаш Я.Я., Шинкарук В.Д. Вища освіта України і Болонський процес : навч. посіб. К. : Освіта України, 2004.
13. Офіційний сайт МОН: URL: www.mon.ua
14. Сердюк В. Р., Гучок І. С. Складності модернізації вищої освіти в Україні в контексті Болонської декларації. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*. 2013. № 2. С. 62–68. URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/Vznu_ped_2013_2_12.pdf
15. Стрельников, В. Ю. Вища освіта і Болонський процес: навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни за кредитно-модульною системою організації навчального процесу. Полтава, ПУЕТ, 2014. URL: http://194.44.39.212/action.php?kt_path_info=lm.web.view&fDocumentId=682382

VIII.2. ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. A Brief Report on the Delphi Study 'European Higher Education and Research in 2020' / [J. Huisman, P. Boezeroy, A. Dima et al.]. The European Higher Education and Research Landscape 2020 — Scenarios and Strategic Debates / [J. Huisman, P. Boezeroy, A. Dima et al.]. Netherlands: Center for Higher Education Policy Studies (CHEPS), 2005. pp. 25–60.
2. Parchomiuk, M., Zubrzycka-Maciąg, T. (2017). Pracujący studenci. Wybrane korelaty konfliktu i wzbogacenia. Forum Oświatowe, vol. 29(1), 149-166.
3. Jenson, J., & Droumeva, M. (2017). Revisiting the media generation: Youth media use and computational literacy instruction. E-Learning and Digital Media, 14(4), 212-225.
4. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26.11.2015 № 848-VIII.
5. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР.
6. Косаріна, В. П. Вища освіта України і європейський освітній простір: Лекція. 2007. — URL: http://194.44.39.212/action.php?kt_path_info=lm.web.view&fDocumentId=217781
7. Нестуля О. О., Косаріна В. П. Інноваційні технології підготовки фахівців – запорука конкурентоспроможності випускників університету : монографія. Полтава : РВВ ПУСКУ, 2006. 110 с. URL: http://194.44.39.212/action.php?kt_path_info=lm.web.view&fDocumentId=168111
8. Постанова КМУ «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти» від 30 грудня 2015 р. № 1187.
9. Наказ МОН України «Про затвердження Положення про підвищення кваліфікації та стажування педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів» від 24.01.2013 р. № 48.
10. Наказ МОН України «Про затвердження Державних вимог до акредитації напряму підготовки, спеціальності та вищого навчального закладу» від 13.06.2012 р. № 689.
11. Ходикіна І.Ю. Трансформація університетської системи в концепції університету ХХІ сторіччя. *Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Конкурентний потенціал і євро інтеграція (регіональні аспекти) (Збірник наукових праць)*. НАН України, Інститут регіональних досліджень; Редкол.: Відп. ред. акад.. НАН України М.І. Долішній. Львів, 2006. Вип. 1 (57). - С.207-215.